

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан гуманітарно-педагогічного факультету
Неля ПОДЛЕВСЬКА
01 вересня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Сучасна українська літературна мова. (Лексикологія).

Галузь знань 01 Освіта/ Педагогіка
Спеціальність 014 Середня освіта
Предметна спеціалізація 014.01 Середня освіта. Українська мова і література
Додаткова предметна спеціальність 014.021 Середня освіта. Англійська мова та зарубіжна література
Рівень вищої освіти Перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова)
Обсяг дисципліни 4 кредити ЄКТС.
Шифр дисципліни ОПП.05
Мова навчання українська
Статус дисципліни: обов'язкова (фахової підготовки)
Факультет гуманітарно-педагогічний
Кафедра слов'янської філології

Форма здобуття освіти	Курс	Семестр	Кредити ЄКТС	Загальний обсяг Години	Кількість годин					Самостійна робота, у т.ч. ІРС	Курсовий проєкт	Курсова робота	Форма семестрового контролю	
					Аудиторні заняття								Залік	Іспит
Д	21	3	4	120	Разом 50	Лекції 32	Лабораторні роботи	Практичні заняття 18	Семінарські заняття	70				+

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми «Середня освіта (Українська мова і література, англійська мова)»

Програму склала Людмила ТЕРЕЩЕНКО ст. викладач
Схвалена на засіданні кафедри слов'янської філології. Протокол № 1 від 29 серпня 2025 р.
Завкафедри слов'янської філології Наталія ТОРЧИНСЬКА

Робоча програма розглянута та схвалена вченою радою гуманітарно-педагогічного факультету

Голова вченої ради факультету Неля ПОДЛЕВСЬКА

2 ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Посада	Назва факультету	Підпис	Ім'я, прізвище
Завідувач кафедри української філології канд. філол. наук, доц.	Гуманітарно-педагогічний факультет		Анатолій ЯНЧИШИН
Гарант освітньо-професійної програми, канд. філол. наук, доц..	Гуманітарно-педагогічний факультет		Оксана ЮЩИШИНА

3. Пояснювальна записка

Дисципліна «Сучасна українська літературна мова» є однією із обов'язкових дисциплін освітньо-професійної програми «Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова)» і займає провідне місце у фаховій підготовці здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, очної (денної) (далі – денної) та заочної форм здобуття вищої освіти, які навчаються за цією освітньо-професійною програмою.

Пререквізити – ОЗП.02 Вступ до мовознавства, ОЗП.04 Практичний курс української мови, ОЗП.05 Історія української мови, ОПП.05 Сучасна українська літературна мова (Фонетика).

Постреквізити – ОПП.04.1 Курсова робота з української мови та методики її навчання, ОПП.05 Сучасна українська літературна мова (Морфеміка й словотвір), (Морфологія), (Синтаксис), ОПП.13 Педагогічна практика (пропедевтична), ОПП.14 Педагогічна практика з української мови і літератури у закладах загальної середньої освіти.

Відповідно до освітньої програми дисципліна має забезпечити:

компетентності:

ІК Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання у сфері середньої освіти.

ЗК3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК14. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК17. Здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології з дотриманням етично-правових норм в умовах євроінтеграційних процесів.

ФК1. Здатність виконувати вимоги Державного стандарту базової середньої освіти у професійній діяльності з урахуванням предметної спеціальності

ФК10. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності.

ФК11. Здатність використовувати цифрові технології в освітньому процесі, створювати та використовувати цифрові освітні ресурси.

ФК12. Здатність використовувати навчально-методичний інструментарій, обладнання навчального й загального призначення для кабінетів (за предметними спеціальностями); мультимедійне обладнання

ФК23. Здатність використовувати інновації у професійній діяльності.

програмні результати навчання:

ПРН1. Знати та дотримуватися вимог Державного стандарту базової середньої освіти у професійній діяльності відповідно до предметної спеціальності.

ПРН2. Вільно спілкуватися державною мовою на професійну тематику, використовуючи сучасну термінологію та систему понять за спеціальністю; аргументовано висловлювати власні думки державною мовою.

ПРН7. Демонструвати академічні знання з освітньої галузі/навчального предмету (інтегрованого курсу) і володіти методиками і технологіями моделювання змісту навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів.

ПРН15. Використовувати інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі та для професійного розвитку, створювати та використовувати цифрові освітні ресурси.

ПРН16. Орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, перевіряти її достовірність, оперувати нею у професійній діяльності.

ПРН18. Дотримуватися академічної доброчесності, вимог з охорони авторських прав під час використання та поширення електронних (цифрових) освітніх ресурсів.

ПРН38. Аудіювати й створювати тексти різних стилів і жанрів.

ПРН40. Моделювати й аналізувати лінгвістичні одиниці в стандартних і нестандартних ситуаціях, здійснювати лінгвістичний аналіз тексту через взаємозв'язок мовних одиниць.

Мета дисципліни – це: оволодіння здобувачами освіти необхідною для майбутніх педагогів сумою знань з лексикології, лексикографії, фразеології, фразеографії, оволодіння науковою лінгвістичною термінологією в галузі лексикології, усвідомлення взаємозв'язків і взаємовідношень лексичних одиниць, закономірностей функціонування цих одиниць, формування фахової мовленнєвої культури студентів, Поглиблення загальної культури писемного й усного мовлення, вироблення практичних умінь та навичок виконання вправ і завдань різного характеру, рівня складності, підготовка до усвідомленого та серйозного сприйняття інших дисциплін лінгвістичного циклу; формування національно свідомої, духовно багатой мовної особистості з високим рівнем комунікативної компетенції.

Предмет дисципліни: вивчення таких основних понять: «лексичне значення», «слово і лексема», «сема і семема», «семантика», «лексико-семантичні поля, групи», «гіперо-гіпонімічні відношення», «моносемія/полісемія» «системні відношення в лексиці», «снонімія/ антонімія/ омонімія/ паронімія», «лексика з погляду походження і вживання», «стилістична диференціація лексики», «фразеологічна одиниця», «системні зв'язки у фразеології», «лексикографія/словникарство», «типи словників».

Завдання дисципліни: засвоїти головні засади системного, взаємопов'язаного функціонування лексичних одиниць у словниковому складі української мови; диференціації лексичних одиниць за ступенем їх уживаності в мовленнєвій практиці; класифікації лексики української мови з погляду походження, причин і джерел лексичних запозичень; складу лексики української мови зі стилістичного погляду; класифікаційних ознак фразеологізмів, їх типів; джерел формування фразеології; основних словників української мови, формувати національно свідому, духовно багату мовну особистість з високим рівнем комунікативної компетенції.

Результати навчання. Здобувач освіти, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен: знати й уміло використовувати понятійний апарат, зокрема послуговуватися відповідною науковою термінологією з лексикології, фразеології, лексикографії; добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних ресурсів; вміти пов'язувати теоретичні знання і практичні навички, критично аналізувати й упорядковувати, класифікувати й систематизувати навчальний матеріал; уміти застосовувати ці знання у професійній діяльності; знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності; аналізувати мовні одиниці лексичного рівня, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють; використовувати українську мову в усній та письмовій формі для розв'язання комунікативних завдань у професійній, побутовій, суспільній, навчальній, науковій сферах життя; демонструвати розуміння лексичних норм сучасної української літературної мови для майбутньої успішної педагогічної діяльності.

4. Структура залікових кредитів дисципліни

Назва розділу (теми)	Кількість годин, відведених на:					
	Денна форма			Заочна форма		
	лекції	практичні заняття	СРС			
Тема 1. Лексикологія як галузь знань про слово. Слово як основна одиниця мовної системи. Поняття лексеми.	2	2	5			
Тема 2. Структура лексичного значення. Сема. Типи лексичних значень.	2		5			
Тема 3. Лексико-семантичні поля і лексико-семантичні групи. Гіпероніми. Еквоніми. Партитиви.	2	2	6			
Тема 4. Моносемія. Полісемія. Пряме і переносне значення слів.	2		5			
Тема 5. Омонімія. Класифікація і функції омонімів. Явище паронімії в українській лексиці.	2	2	5			
Тема 6. Синонімія. Місце синонімів у лексико-семантичній системі. Класифікація синонімів.	2	2	6			
Тема 7. Антонімія. Антоніми, їхні типи й роль у лексико-семантичній системі.	2		6			
Тема 8. Лексика української мови за походженням.	2	2	5			
Тема 9. Лексика української мови за сферою вживання. Активний і пасивний склад лексики української мови.	4		5			
Тема 10. Стилістичні аспекти лексичних одиниць.	2		6			
Тема 11. Фразеологія як розділ мовознавства. Основні напрямки фразеологічних досліджень.	6	4	10			
Тема 12. Українська лексикографія.	4	4	6			
Разом за 3-й семестр:	32	18	70			

5. Програма навчальної дисципліни

5.1. Зміст лекційного курсу

Но-мер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
---------------	---------------------------------	-----------------

1	Лексикологія як галузь знань про слово. Слово як основна одиниця мовної системи. Поняття лексеми. Співвідношення лексеми і словоформи. Групи слів. Номінативна функція слова. Література: <i>Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8. Додаткова: 5, 9, 10, 11, 15,.</i>	2
2	Структура лексичного значення. Сема. Семема. Гіперсеми. Гіпосеми. Типи лексичних значень. Ономасіологія й семасіологія — основні аспекти лексичної семантики. Типологія сем. Когнітивні, прагматичні семи. Методика компонентного аналізу лексичних одиниць. Література: <i>Основна: 2, 3, 4, 5, 7, 8. Додаткова: 5, 10, 11, 15,.</i>	2
3	Лексико-семантичні поля і лексико-семантичні групи. Гіпонімічні, еквонімічні, партитивні відношення. Смилова структура слова. Поняття внутрішньої форми слова. Література: <i>Основна: 2, 3, 4, 5, 7, 8. Додаткова: 6, 14, 25, 26..</i>	2
4	Моносемія. Полісемія. Пряме і переносне значення слів. Однозначні і багатозначні слова. Лексична полісемія. Типи лексичної полісемії. Найбільш продуктивні типи багатозначності: зв'язок за подібністю (метафора) і за суміжністю (метонімія). Синекдоха. Типології метафори. Література: <i>Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8. Додаткова: 5, 8, 9, 10, 14, 15.</i>	2
5	Омонімія. Класифікація і функції омонімів. Лексична омонімія. Повні й неповні (часткові) омоніми. Омоформи. Омоморфеми. Омофони. Омографи. Явище паронімії в українській лексиці. Література: <i>Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, Додаткова: 5, 8, 9, 10, 14, 15</i>	2
6	Синонімія. Місце синонімів у лексико- семантичній системі. Класифікація синонімів. Лексична синонімія. Абсолютні синоніми. Класифікація синонімів за функціями і за структурою. Синонімічний ряд. Оказіональні (контекстуально-мовленнєві, ситуативні, індивідуальні, авторські) синоніми Функції синонімів. Література: <i>Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, Додаткова: 5, 8, 9, 10, 14, 15</i>	2
7	Антонімія. Антоніми, їхні типи й роль у лексико-семантичній системі. Поняття про антонімію. Логічна основа антонімії. Критерії антонімічності лексичних одиниць. Семантичні типи лексичних антонімів. Конверсія. Структурні типи лексичних антонімів. Енантіосемія та оксюморон. Література: <i>Основна: 1, 3, 4, 7, 8. Додаткова: 8, 6, 10, 14, 15.</i>	2
8	Лексика української мови за походженням. Індоевропейська лексика. Праслов'янська (спільнослов'янська) лексика. Власне українська лексика. Успадкована лексика як чинник формування національної мовної картини світу. Запозичення з різних мов у складі сучасної української мови. Активний і пасивний склад лексики української мови. Застарілі слова в лексичній системі української мови. Історизми. Архаїзми. Місце неологізмів у лексичній системі української мови. Література: <i>Основна: 1, 3, 4, 7, 8. Додаткова: 8, 6, 10, 14, 15.</i>	2

9	Лексика української мови за сферою вживання. Загальноновживана лексика. Лексика обмеженого вживання. Територіально обмежена лексика. Соціальні діалекти. Науково-термінологічна лексика. Ономастична лексика. Література: <i>Основна: 1, 2, 3, 4, 7, 8. Додаткова: 8, 10, 14, 15.</i>	2
10	Активний і пасивний склад лексики української мови. Застарілі слова в лексичній системі української мови. Історизми. Архаїзми. Місце неологізмів у лексичній системі української мови. Література: <i>Основна: 1, 3, 4, 7, 8. Додаткова: 8, 6, 10, 14, 15.</i>	2
11	Стилістичні аспекти лексичних одиниць. Нейтральна, емоційно забарвлена та стилістично маркована лексика. Стилістично забарвлена лексика. Стилїзація. Міжстильова та експресивно нейтральна лексика. Література: <i>Основна: 1, 3, 4, 7, 8. Додаткова: 8, 9, 10, 14, 15.</i>	2
12	Фразеологія як розділ мовознавства. Основні напрямки фразеологічних досліджень. Фразеологічне значення. Класифікації фразеологізмів. Література: <i>Основна: 2, 3, 4, 5, 7, 8, Додаткова: 8, 9, 10, 12, 13, 14.</i>	2
13	Фразеологія як розділ мовознавства. Системні відношення у фразеології. Джерела фразеології. Література: <i>Основна: 2, 3, 4, 5, 7, 8, Додаткова: 8, 9, 10, 12, 13, 14.</i>	2
14	Фразеологія як розділ мовознавства. Експресивно-стилістичні властивості фразеології. Зв'язок фразеологізмів із частинами мови. Прислів'я і приказки. Крилаті слова. Максими. Сентенції. Афоризми. Література: <i>Основна: 2, 3, 4, 5, 7, 8, Додаткова: 8, 9, 10, 12, 13, 14.</i>	2
15	Українська лексикографія. Давньоукраїнська лексикографія. Староукраїнська лексикографія. Українська лексикографія XIX — початку XX ст.. Література: <i>Основна: 1, 2, 4, 5, 8, Додаткова: 1, 3, 4, 14..</i>	2
16	Лексикографія незалежної України. Загальна типологія словників. Типи лінгвістичних словників. Література: <i>Основна: 1, 2, 4, 5, 8, Додаткова: 1, 3, 4, 14..</i>	2
Разом:		32

5.2 Зміст практичних занять

Перелік практичних занять для студентів денної форми здобуття освіти

№ практичного заняття	Тема практичного заняття	Кількість годин
1	Слово як основна одиниця мовної системи. Поняття лексеми.	

	Структура лексичного значення. Література: Основна: 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 13 Додаткова: 6, 13, 14, 23, 26,	2
2	Лексико-семантичні поля і лексико-семантичні групи. Ономасіологія й семасіологія. Моносемія. Полісемія. Пряме і переносне значення слів. Література: Основна: 1, 2, 7, 8, 9, 10. Додаткова: 5, 6, 12, 13, 26.	2
3	Омонімія. Класифікація і функції омонімів. Явище паронімії в українській лексиці. Література: Основна: 1, 2, 7, 8, 9, 10. Додаткова: 5, 6, 12, 13, 26.	2
4	Синонімія. Класифікація синонімів за функціями і за структурою. Антоніми, їхні типи й роль у лексико-семантичній системі Література: Основна: 1, 2, 7, 8, 9, 10. Додаткова: 5, 6, 12, 13, 26.	2
5	Лексика української мови за походженням. Лексика української мови за сферою вживання. Активний і пасивний склад лексики української мови. Стилiстичні аспекти лексичних одиниць. Література: Основна: 1, 2, 3, 7, 9, 13. Додаткова: 14, 15, 23, 26.	2
6	Фразеологія як розділ мовознавства. Класифікації фразеологізмів. Системні відношення у фразеології. Література: Основна: 2, 7, 9, 10, 12 Додаткова: 1, 2, 19, 23, 25, 26.	2
7	Джерела фразеології. Експресивно-стилiстичні властивості фразеології. Зв'язок фразеологізмів із частинами мови. Література: Основна: 2, 7, 9, 10, 12 Додаткова: 1, 2, 19, 23, 25, 26.	2
8	Українська лексикографія. Давньоукраїнська лексикографія. Староукраїнська лексикографія. Українська лексикографія ХІХ — початку ХХ ст.. Лексикографія незалежної України. Загальна типологія словників. Типи лінгвістичних словників. Література: Основна: 1, 2, 4, 5, 8, Додаткова: 1, 3, 4, 14..	4
9		
Разом:		18

5.3. Зміст самостійної (у т.ч. індивідуальної) роботи

Самостійна робота студентів усіх форм здобуття освіти полягає у систематичному опрацюванні програмного матеріалу з відповідних джерел інформації, підготовці до практичних занять, виконанні індивідуальних завдань у вигляді презентацій, повідомлень з теоретичних та практичних питань лексикології, фразеології, лексикографії тощо, тестування з теоретичного матеріалу тощо. Крім цього, до послуг студентів сторінка навчальної дисципліни у Модульному середовищі для навчання, де розміщені Робоча програма дисципліни та необхідні документи з її навчально-методичного забезпечення.

Номер тижня	Зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до практичного	4

	заняття. Усне опитування.	
2	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Підготовка до тестування.	4
3	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування. Тестування.	4
4	Опрацювання теоретичного матеріалу .Підготовка до практичного заняття. Підготовка ІДЗ. (Повідомлення / презентація).	4
5	Опрацювання теоретичного матеріалу , підготовка до практичного заняття. Підготовка до самостійної роботи: багатозначність, пряме й переносне значення слова. Види перенесень. Повідомлення/презентація про види переносних значень.	4
6	Опрацювання теоретичного матеріалу. Підготовка до усного опитування. Повідомлення-презентація до теми «Омонімія», «Паронімія». Підготовка до виконання вправ.	4
7	Опрацювання теоретичного матеріалу. Теоретичне опитування. Письмова робота (домашня): аналіз синонімії в художньому тексті. Виконання вправ.	5
8	Опрацювання теоретичного матеріалу. Теоретичне опитування. ІДЗ: антоніми у поетичному чи прозовому тексті: типи, функції. Тестовий контроль.	4
9	Опрацювання теоретичного матеріалу. ІДЗ до теми «Лексика української мови за походженням». Повідомлення/презентація.	4
10	Опрацювання теоретичного матеріалу. Аналіз лексичного матеріалу в текстах. Робота зі словниками. Виконання вправ.	5
11	Опрацювання теоретичного матеріалу. Робота зі словниками. Повідомлення до теми «Лексика за сферою вживання».	4
12	Опрацювання теоретичного матеріалу. Підготовка до усного опитування. Робота з контекстом: історизми, архаїзми, неологізми. Виконання вправ. Тренувальне тестування.	4
13	Опрацювання теоретичного матеріалу. Повідомлення/презентація «Стилі мови». Робота з текстами різних стилів. Підготовка до усного опитування.	4
14	Опрацювання теоретичного матеріалу. Підготовка до усного опитування. Робота з фразеологічними словникам..	4
15	Опрацювання теоретичного матеріалу.Повідомлення/перзентації з теми «Джерела фразеології» Підготовка до письмовго опитування.	4
16	Опрацювання теоретичного матеріалу. Робота з художніми текстами: аналіз функціонального, стилістичного, авторського використання ФО.	4
17	Опрацювання теоретичного матеріалу. Повідомлення з теми «Українська лексикографія» Підготовка до підсумкового тестування	4
Разом:		70

На самостійне опрацювання студентів виносяться визначені у методичних рекомендаціях до практичних занять та самостійної роботи питання з кожної теми. Керівництво самостійною роботою та контроль за виконанням індивідуального завдання здійснюється викладачем згідно з розкладом консультацій у позаурочний час.

Вимоги до виконання індивідуального домашнього завдання (для студентів денної форми здобуття освіти) викладені в Модульному середовищі для навчання на сторінці навчальної дисципліни.

5.4. . Орієнтовна тематика індивідуального завдання (повідомлення/презентація) для самостійної роботи (в т.ч. ІДЗ) студентів

1. Зв'язки лексикології з іншими лінгвістичними дисциплінами.
2. Підходи до вивчення значення слова.
3. Переносне значення слова. Види метафор.
4. Метонімія і синекдоха як вияв переносного значення слова.
5. Лексико-семантичні поля: структура і наповнення конкретними групами слів. На прикладі полів «час», «простір», «говоріння», «рослини», «тварини», «почуття» тощо.
6. Аналіз синонімії різного типу в художньому тексті (на вибір студента – невеликі твори чи уривки з художніх творів).
7. Джерела і причини виникнення синонімів.
8. Евфемізми та перифрази.
9. Енантіосемія та оксюморон.
10. Джерела та шляхи розвитку лексичних омонімів
11. Контрастиви і конверсиви як явище в лексиці.
12. Лексико-семантичні і граматичні особливості слів-термінів.
13. Успадкована лексика як джерело формування і збагачення лексичного багатства сучасної мови.
14. Запозичений шар української лексичної системи.
 - 14.1. Старослов'янізми як найдавніші запозичення.
 - 14.2. Запозичення найстаріші і нові з латини та грецької мови.
 - 14.3. Запозичення із тюркських мов.
 - 14.4. Запозичення із германських мов.
 - 14.5. Полонізми у складі української лексики.
 - 14.6. Новітні запозичення із французької мови
 - 14.7. Давні й нові запозичення з англійської мови
 - 14.8. Лексичні запозичення з інших мов.
15. Стилістично маркована лексика української мови.
16. Активна і пасивна лексика сучасної мови.
17. Джерела української фразеології.
18. Багатозначність, синонімія та антонімія у фразеології.
19. Ономастичний компонент у складі фразеологічних одиниць.
20. Історія української лексикографії.
21. Електронні словники сучасної української літературної мови.

6. Технології та методи навчання

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних технологій та методів навчання, зокрема: лекції (з використанням методів проблемного та інтерактивного навчання і візуалізації); практичні заняття (тренінгові вправи, аналіз лінгвістичних явищ, пояснення, дискусія тощо), самостійна робота (робота над засвоєнням теоретичного матеріалу, виконання індивідуальних та домашніх завдань, підготовка до поточного та підсумкового контролю тощо), з використанням інформаційно-комп'ютерних технологій та технології дистанційного навчання (сервіс для проведення онлайн конференцій Zoom, Модульне середовище для навчання тощо).

7 Методи контролю

Поточний контроль здійснюється під час практичних занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком освітнього процесу.

При цьому використовуються такі методи поточного контролю:

- усне опитування;
- тестовий контроль теоретичного матеріалу;
- оцінювання результатів роботи на практичних заняттях (участь у обговоренні ситуацій, самостійні роботи, виконання вправ і завдань);
- оцінювання результатів виконання індивідуального домашнього завдання.

При виведенні підсумкової семестрової оцінки враховуються результати як поточного контролю, так і підсумкового контролю, який проводиться з усього матеріалу дисципліни за білетами, попередньо розробленими і затвердженими на засіданні кафедри. Здобувач вищої освіти, який набрав з будь-якого виду навчальної роботи, суму балів нижчу за 60 відсотків від максимального бала, не допускається до семестрового контролю, поки не виконає обсяг роботи, передбачений Робочою програмою. Здобувач вищої освіти, який набрав позитивний середньозважений бал (60 відсотків і більше від максимального бала) з усіх видів поточного контролю і не склав іспит, вважається таким, який має академічну заборгованість. Ліквідація академічної заборгованості із семестрового контролю здійснюється у період екзаменаційної сесії або за графіком, встановленим деканатом відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ».

8. Політика дисципліни

Політика навчальної дисципліни загалом визначається системою вимог до здобувача вищої освіти, що передбачені чинними положеннями Університету про організацію і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу. Зокрема, відвідування занять з дисципліни є обов'язковим. За об'єктивних причин (підтверджених документально) теоретичне навчання за погодженням із лектором може відбуватись в індивідуальному режимі. Успішне опанування дисципліною і формування фахових компетентностей і програмних результатів навчання передбачає необхідність підготовки до практичних занять (вивчення теоретичного матеріалу з теми, активна робота на занятті, участь у дискусіях щодо прийнятих рішень при виконанні здобувачами поставлених завдань).

Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися виконання усіх видів робіт у встановлені терміни, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни. Пропущене практичне заняття здобувач зобов'язаний відпрацювати у встановлений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичних занять у семестрі.

Засвоєння студентом теоретичного матеріалу з дисципліни оцінюється за результатами опитування під час практичних занять, виконання вправ чи завдань пошуково-дослідницького характеру, тестування й виконання індивідуального домашнього завдання. Виконання індивідуального завдання завершується його представленням на практичному занятті відповідно до графіка навчального процесу) Як ІДЗ здобувач може підготувати реферат або тези доповіді на конференцію за однією з тем навчальної дисципліни при дотриманні узгоджених з викладачем термінів його виконання.

Здобувач вищої освіти, виконуючи самостійну роботу з дисципліни, має дотримуватися політики доброчесності (заборонені списування, підказки, плагіат, використання штучного інтелекту (без правильного цитування)). У разі порушення політики академічної доброчесності в будь-яких видах навчальної роботи здобувач вищої освіти отримує незадовільну оцінку і має повторно виконати завдання з відповідної теми (виду роботи), що передбачені робочою програмою. Будь-які форми порушення академічної доброчесності під час вивчення навчальної дисципліни не допускаються та не толеруються.

У межах вивчення навчальної дисципліни здобувачам вищої освіти передбачено визнання і зарахування результатів навчання, набутих шляхом неформальної освіти, що розміщені на доступних платформах (<https://naurok.com.ua/>, <https://vseosvita.ua/>, <https://salو.li/2Cf8524>, <https://salو.li/ADa9BA3> тощо), які сприяють формуванню компетентностей і поглибленню результатів навчання, визначених робочою програмою

дисципліни, або забезпечують вивчення відповідної теми та/або виду робіт з програми навчальної дисципліни (детальніше у Положенні про порядок визнання та зарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ).

9. Оцінювання результатів навчання студентів у семестрі

Оцінювання академічних досягнень здобувача вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». При поточному оцінюванні виконаної здобувачем роботи з кожної структурної одиниці і отриманих ним результатів викладач виставляє йому певну кількість балів із призначених робочою програмою для цього виду роботи. При цьому кожна структурна одиниця (робота) може бути зарахована, якщо здобувач набрав не менше 60 відсотків (мінімальний рівень для позитивної оцінки) від максимально можливої суми балів, призначеної структурній одиниці.

Будь-які форми порушення академічної доброчесності не допускаються та не толеруються.

Отриманий здобувачем бал за зарахований вид навчальної роботи (структурну одиницю) після її оцінювання викладач виставляє в електронному журналі обліку успішності здобувачів вищої освіти. За умови виконання усіх видів навчальної роботи за результатами поточного контролю протягом вивчення навчальної дисципліни, встановлених її Робочою програмою, здобувач денної форми здобуття освіти з навчальної дисципліни, підсумковим контролем для якої є *іспит*, може набрати до 60 балів (здобувач заочної форми – до 50 балів). Позитивну підсумкову оцінку здобувач може отримати, якщо за результатами поточного та підсумкового контрольів набере від 60 до 100 балів. Семестрова підсумкова оцінка розраховується в автоматизованому режимі в інформаційній підсистемі «Електронний журнал» (ІС «Електронний університет») і відповідно до накопиченої суми балів визначається оцінка за інституційною шкалою та шкалою ЄКТС (див. таблицю **Співвідношення...**), яка заноситься в екзаменаційну відомість, а також до Індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти.

Аудиторна робота						Контрольні заходи		Самостійна робота		Семе- стровий контроль	Разом
Практичні заняття (мінімум – 6 контрольних точок)						Тестовий контроль:		ІДЗ		Іспит	Сума балів
1-2	3	4-5	6	7	8	T* 1-3	T* 4-7	1	2		
Кількість балів за вид навчальної роботи (мінімум-максимум)											60-100
3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	6-10	6-10	3-5	3-5	40-60	
18-30						12-20		6-10		40-60	

Примітка: *ІДЗ – індивідуальне домашнє завдання; T* – тема навчальної дисципліни;

**За набрану з будь-якого виду навчальної роботи з дисципліни кількість балів, нижче встановленого мінімуму, здобувач отримує незадовільну оцінку і має її перездати у встановлений викладачем (деканом) термін. Інституційна оцінка встановлюється відповідно до таблиці «Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС».

Оцінювання на практичних заняттях

Оцінка, яка виставляється за практичне заняття, складається з таких елементів: усне опитування студентів на знання теоретичного матеріалу з теми; вільне володіння студентом спеціальною термінологією і уміння професійно обґрунтувати прийняті рішення при виконанні завдань; результати виконання вправ.

При оцінюванні результатів навчання здобувачів вищої освіти на практичних заняттях викладач користується наведеними нижче критеріями:

Таблиця – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти

Оцінка та рівень досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей	Узагальнений зміст критерія оцінювання
Відмінно (високий)	Здобувач вищої освіти глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає логічний виклад відповіді мовою викладання (в усній або у письмовій формі), демонструє якісне оформлення завдань, вміє заповнювати форми звітності, аналізувати їх на помилки та виправляти їх, шукати взаємозв'язки між формами. Здобувач не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки, демонструє практичні навички з вирішення фахових завдань. При відповіді допустив дві–три несуттєві <i>похибки</i> .
Добре (середній)	Здобувач вищої освіти виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання правил, закономірностей тощо. Відповідь здобувача вищої освіти будується на основі самостійного мислення. Здобувач вищої освіти у відповіді допустив дві–три <i>несуттєві помилки</i> .
Задовільно (достатній)	Здобувач вищої освіти виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь здобувача вищої освіти будується на рівні репродуктивного мислення, здобувач вищої освіти має слабкі знання структури навчальної дисципліни, допускає неточності і <i>суттєві помилки</i> у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим, набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно (недостатній)	Здобувач вищої освіти виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекидає їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється здобувачеві вищої освіти, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення навчальної дисципліни.

ІДЗ здобувача вищої освіти оцінюється аналогічно з використанням вищенаведених у таблиці критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти (мінімальний позитивний бал – 3 балів, максимальний – 5 балів). За семестр кожен здобувач освіти денної форми навчання має виконати і представити на практичних заняттях по 2 ІДЗ (презентації, реферативні повідомлення з обраної теми). При підготовці тез доповідей на конференцію як ІДЗ здобувач вищої освіти отримує максимальний бал (10) за його виконання.

Оцінювання результатів тестового контролю

Кожен з двох тестів, передбачених робочою програмою, складається із 25 тестових завдань. Максимальна сума балів, яку може набрати студент за результатами тестування, складає 5.

Відповідно до таблиці структурування видів робіт за тематичний контроль здобувач залежно від кількості правильних відповідей може отримати від 3 до 5 балів:

Таблиця –Розподіл балів залежно від наданих правильних відповідей на тестові завдання

Кількість правильних відповідей	1–13	14–16	17–22	23–25
Відсоток правильних відповідей	0-59	60-74	75-89	90-100
Кількість балів	-	3	4	5

На тестування відводиться 30 хвилин. Студент може пройти тестування в онлайн режимі у Модульному середовищі для навчання на сторінці навчальної дисципліни. Тестування здобувачів вищої освіти у Модульному середовищі для навчання автоматично оцінюються за критеріями, наведеними у таблиці вище.

При отриманні негативної оцінки тест слід перездати до терміну наступного контролю.

10. Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю (іспит)

Освітня програма передбачає підсумковий семестровий контроль з дисципліни у формі іспиту, завданням якого є системне й об'єктивне оцінювання як теоретичної, так і практичної підготовки здобувача з навчальної дисципліни. Складання іспиту відбувається за попередньо розробленими і затвердженими на засіданні кафедри білетами. Відповідно до цього в екзаменаційному білеті пропонується поєднання питань як теоретичного (в т.ч. у тестовій формі), так і практичного характеру.

Таблиця – Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю здобувачів денної форми здобуття освіти (40 балів для підсумкового контролю)

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань		
	Мінімальний (достатній) бал (задовільно)	Потенційні позитивні бали* (середній бал) (добре)	Максимальний (високий) бал (відмінно)
Теоретичне питання № 1	6	8	10
Теоретичне питання № 2	6	8	10
Практичне завдання	12	16	20
Разом:	24		40

Примітка. *Позитивний бал за іспит, відмінний від мінімального (24 бали) та максимального (40 балів), знаходиться в межах 25-39 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) іспиту.

Для кожного окремого виду завдань підсумкового семестрового контролю застосовуються критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти, наведені вище (Таблиця – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти).

Таблиця – Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Рейтингова шкала балів	Інституційна шкала (Опис рівня досягнення здобувачем вищої освіти запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни)	
		Залік	Іспит/диференційований залік
A	90-100	Зараховано	<i>Відмінно/Excellent</i> – високий рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни, що свідчить про безумовну готовність здобувача до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
B	83-89		<i>Добре/Good</i> – середній (максимально достатній) рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
C	73-82		<i>Задовільно/Satisfactory</i> – Наявні мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати навчання з навчальної дисципліни
D	66-72		
E	60-65		
FX	40-59	Незараховано	<i>Незадовільно/Fail</i> – Низка запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни відсутня. Рівень набутих результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
F	0-39		<i>Незадовільно/Fail</i> – Результати навчання відсутні

Підсумкова семестрова оцінка за інституційною шкалою і шкалою ЄКТС визначається в автоматизованому режимі після внесення викладачем результатів оцінювання з усіх видів робіт до електронного журналу. Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС у наведеній вище таблиці.

Семестровий іспит для денної форми здобуття освіти виставляється, якщо загальна сума балів, яку набрав студент з дисципліни за результатами поточного та підсумкового контролю, знаходиться у межах від 60 до 100 балів. При цьому за інституційною шкалою ставиться оцінка «відмінно/добре/задовільно», а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній студентом сумі балів відповідно до таблиці Співвідношення.

11. Питання для самоконтролю результатів навчання

1. Лексикологія як розділ мовознавства.
2. Назвати ознаки слова як одиниці мови.
3. В чому полягає знакова природа слова?
4. Лексичне значення слова і поняття.
5. Слово і лексема. Структура лексеми.
6. Пряме і переносне значення слова.
7. Суть метафори як виду переносного значення.
8. Метонімічні перенесення та їх вияви.
9. Синекдоха як різновид метонімії.
10. Структура лексичного значення. Семема. Сема.
11. Інтегральні й диференційні семи.
12. Когнітивні (логіко-понятійні) та прагматичні (конотативні) семи.

13. Лексико-семантичні поля і лексико-семантичні групи.
14. Гіпероніми і гіпоніми. Партитиви. Еквоніми.
15. Лексична синонімія. Типи синонімів.
16. Ідеографічні, стилістичні, абсолютні, контекстуальні синоніми.
17. Антонімічні відношення в лексиці.
18. Предметно-логічна класифікація антонімів.
19. Категоріально-логічна класифікація антонімів.
20. Конверсивні й контрастивні відношення.
21. Омонімія. Причини виникнення.
22. Чим омоніми відрізняються від багатозначних слів?
23. Охарактеризуйте типи омонімії.
24. Паронімічні відношення в лексиці.
25. Лексика української мови з погляду походження.
26. Питомий шар української лексики.
27. Запозичений шар української лексики.
28. Активна і пасивна лексика сучасної української мови.
29. Архаїзми, історизми, неологізми, okazіonalіzми.
30. Ономастика як розділ лексикології.
31. Термінологічні одиниці української мови: історія, класифікація, творення, .
32. Загальнонародна лексика, літературна лексика, народно-розмовна лексика.
33. Просторіччя, діалекти, жаргони/арго.
34. Специфіка діалектної лексики.
35. Стилiстична диференціяція української лексики.
36. Українська фразеологія: класифікація фразеологізмів.
37. Лексико-граматичні розряди фразеологізмів.
38. Фразеологічна варіантність та індивідуально-авторські перетворення.
39. Експресивно-стилiстичні властивості фразеологізмів.
40. Прислів'я, приказки та крилаті вирази як предмет фразеології.
41. Назвати джерела виникнення та поповнення фразеології.
42. Основні типи словників: енциклопедичні й лінгвістичні.
43. Історія української лексикографії.
44. Сучасна лексикографічна практика.

12 Навчально-методичне забезпечення

Сучасна українська мова (Лексикологія) MOODLE:

<https://msn.khnu.km.ua/course/index.php?categoryid=332>

Сучасна українська мова. Лексикологія. Методичні рекомендації до практичних занять з курсу. <https://msn.khnu.km.ua/course/index.php?categoryid=332>

13 Матеріально-технічне та програмне забезпечення дисципліни (за потреби)

Вивчення навчальної дисципліни не потребує використання спеціального програмного прикладного забезпечення, крім загальноновживаних програм і операційних систем.

14. Рекомендована література:

Основна

1. Бодик О. П., Рудакова Т. М. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. 416 с.
<https://cutt.us/ID9TR>

2. Бондар О.І., Карпенко Ю.О., Микитин-Дружинець М.Л. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія / Навч. Посіб. Київ: ВЦ "Академія", 2006. 368 с.
3. Караман, С. О. Сучасна українська літературна мова : навч. посібник для стуц. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ [та ін.]; за ред. С. О. Карамана. Київ: Літера ЛТД, 2011. 560 с. <https://cutt.ly/v2X1wj7>
4. Сучасна українська літературна мова: Підручник / А.П. Грищенко, Л.І.Мацько, М.Я. Плющ та ін.; За ред. А.П. Грищенка. Київ: Вища шк.. 2002. 439 с.
5. Сучасна українська мова: Лексикологія. Фонетика : підручник / А. К. Мойсієнко, О. В. Бас-Кононенко, В. В. Берковець та ін.; за ред. А. К. Мойсієнка. Київ : Знання, 2013. 340 с.
6. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови. Луганськ : Альма-матер, 2005. 399 с. <https://cutt.us/bwoyl>
7. Філон М. І., Хомік О. Є. Ф. Сучасна українська мова. Лексикологія. Частина 1. Навчальний посібник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів.– Харків. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. 271 с. <https://cutt.us/3Byqd>
8. Шевчук С. В., Кабиш О. О., Клименко І. В. Сучасна українська літературна мова : Навчальний посібник. Київ: Алерта, 2017. 544 с.

Додаткова література

1. Демська О. Вступ до лексикографії. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 266 с. <https://cutt.ly/u2XXjgl>
2. Д'якова А.С., Кияк Т.Р., Куделько З.Б. Основи термінотворення. Семантичні та соціолінгвістичні аспекти. Київ: 2000. 218 с.
3. Дубічинський В.В. Українська лексикографія: історія, сучасність та комп'ютерні технології : навч. посіб. Харків, 2004. 164 с.
4. Єрмоленко С. Я. Естетична природа слова в народній пісні // Укр. мова і літ. в школі. 1976. № 7. С.34-45.
5. Калашник В.С., Колоїз Ж.В. Словник фразеологічних антонімів української мови. Київ: 2001.
6. Карпіловська Є. Вступ до комп'ютерної лексикографії. Київ: 2004.
7. Лисиченко Л. А. Лексико-семантична система української мови. Харків: ХДПУ ім. Г. С. Сковороди, 1997. 129 с.
8. Німчук В. В. Давньоруська спадщина в лексиці української мови / АН України, Ін-т укр. мови. Київ: Наукова думка, 1992. 412 с.
9. Панько Т. І., Кочан І. М, Мацюк Г. П. Українське термінознавство. Львів: Світ, 1994. 216 с.
10. Сучасна українська літературна мова: навч.-метод. посіб. / уклад.: І. С. Гонца, В. В. Розгон. Умань : Візаві, 2021. 373 с. <https://is.gd/rCAblV>
11. Сучасна українська літературна мова: Підручник / М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас та ін.; За ред. М.Я.Плющ. Київ:Вища шк.. 2003. 430 с.
12. Сучасна українська мова: Підручник/ О.Д. Пономарів, В.В.Різун, Л.Ю.Шевченко та ін. – За ред. О.Д.Пономарева. Київ: Либідь, 2001. -400с.
13. Томіленко Л. М. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови: [монографія]. Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. 160 с.
14. Ужченко В. Д., Авксентьев Л. Г. Українська фразеологія. Харків: Основа, 1990. 167 с
15. Ужченко В.Д., Ужченко Д.В. Фразеологічний словник української мови. Київ: Освіта, 1998. 224 с. <https://cutt.ly/42XZIdS>

16. Українська мова : Енциклопедія. Київ, 2000. С. 210-211, 704.
17. Шкурятяна Н. Г., Шевчук С. В. Сучасна українська літературна мова: Модульний курс: Навч. посіб. Київ: Вища шк., 2007. 823 с.
18. Терещенко Л.В., Станіславова Л.Л. Аналіз стилістичних особливостей творів сучасних українських авторів. *Вісник науки та освіти*. Серія «Філологія». 2024. Випуск № 10 (28). С. 530–545.
19. Терещенко Л.В., Станіславова Л.Л. Лексико-семантичні категорії: лінгвістичний аспект. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету: збірник наукових праць*. Серія: «Філологія». Одеса: Видавничий дім «Гельветика». 2024. № 65. С. 128-131. DOI <https://doi.org/10.32782/2409-1154.2024.65.27>
20. Людмила Терещенко, Людмила Станіславова. Лексика і фразеологія сучасного українськомовного політичного дискурсу. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 53. Том 2. С. 205-211.
21. Терещенко Л.В., Станіславова Л.Л. Удосконалення мовної особистості майбутнього філолога. *Закарпатські філологічні студії*. Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет». Видавничий дім «Гельветика». 2022. Випуск 23. Том 1. Офіційний сайт видання: www.zfs-journal.uzhnu.uz.ua. С.206-210.

11.3. Інформаційні ресурси

1. Електронна бібліотека університету. URL: http://lib.khmnu.edu.ua/asp/php_f/plage_lib.php
2. Інституційний репозитарій ХНУ. URL: <https://library.khmnu.edu.ua/#>
3. Мова – ДНК нації. URL: <https://ukr-mova.in.ua/>
4. Модульне середовище. URL: <https://msn.khnu.km.ua/>
5. Офіційний сайт української мови. URL: <https://ukrainskamova.com/>
6. Словник антонімів. <https://antonimy.info/>
7. Словник синонімів. <https://synonimy.info/>
8. Словник української мови online. ТОМИ 1-15 (А-П'ЯТЬ). URL: <https://sum20ua.com/?wordid=0&page=0>
9. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970—1980). URL: <http://sum.in.ua/>
10. Словник фразеологічних синонімів. URL: <https://1682.slovaronline.com/>
11. Словник: портал української мови та культури. URL: <https://slovnyk.ua/index.php>
12. Словопис. URL: <http://slovopys.kubg.edu.ua/>
13. Тренажер з правопису української мови. URL: <https://webpen.com.ua/>
14. Український лінгвістичний портал. Український мовно-інформаційний фонд НАН України. <https://www.ulif.org.ua/>